

De Oostendse Kaperye

Kapers

Ing Willy Versluys Oostende

Vlaamse Maritieme onbekende historie

Maritieme hoogtepunten in Oostende's geschiedenis

- ▶ Oostende : De vissershaven/haringvisserij
- ▶ Beleg van Oostende : 1600-1604

De Oostendse Kaperye

De " Oostendse Compagnie"

Oostende Vrijhaven

De Ostend –Dover Line

IJslandvisserij

Militaire haven Oostende

Tachtigjarige oorlog

Spanje - Frankrijk - Holland – Engeland :
voortdurend oorlog van 1568 - 1648

Twaalfjarig bestand van 1609 - 1621

Onze regio : Oostende , Nieuwpoort en
Duinkerke voortdurend onder wisselend
bestuur

Wisselend bewind in Duinkerke

► **16 oktober 1646**

- Direct na het 12-jarige bestand, vielen honderden schepen in handen van de Duinkerkers. Duinkerke, verdedigd door de Vlaamse Markies de Lède wordt Frans bezit na belegering van een half jaar vanaf het land door de Graaf van Enghien en blokkade van de haven door de Nederlanders olv de uit Rotterdam afkomstige Maarten Harpertsz. Tromp (deze werden hiervoor betaald door Kardinaal Richelieu)

► **1651**

- 16 september : Duinkerke, niettegenstaande heldhaftig verzet door de graaf d'Estrades, terug onder Spaans bewind

1658

- Duinkerke komt onder Frans –Engels bewind.
- Ingevolge afspraak wordt Duinkerke Engels bezit .
- 25 JUNI 1658 gaat de geschiedenis in als de dag dat Duinkerke : 's morgens Spaans , 's middags Frans en 's avonds Engels bezit is.

► **1662**

- 27 oktober : Lodewijk XIV koopt Duinkerke van de Engelsen (Karel II) voor 5 miljoen pond (goudstukken). Onderhandelingen gevoerd door de Graaf d'Estrades.
- Op 2 december 1662 doet Lodewijk XIV zijn glorieuze intocht in Duinkerke.
- Duinkerke blijft vanaf die periode definitief Frans.

Kaper ?

Een schipper of reder die van de oorlogvoerende vorst een machtiging kreeg om onder zekere voorwaarden ter buit te varen op schepen van een vijandelijke mogendheid.

Vooral in de zeventiende eeuw

25. Mando de la Comandante en Jefe General
 Don Antonio de
 Don Antonio de
 Don Antonio de

commissiebrief

manschappen uit de visserij

aandeel

De “kaeperye”

Kapers en kaapvaart aan onze kust

Bourgondische Vlag of Kruis

Fregat onder Bourgondisch kruis

Klein kaperschip

Watergeuzen

Voeren met commissie van Willem van Oranje

Begin herovering van het Noorden op de Spanjaarden

Veel Vlamingen en Walen

Eerste admiraal der Geuzen was een Belg: Adrien de Bergues, graaf van Dolhain

Van Meeteren 1661

- ▶ "Dese Duynkercksche schepen namen veel visschers, eenighe verbrandensy, andere soncken se, ende de arme visschers naghelden sy onder in de schepen, boorden gaten in de schepen, en lieten se allenskenssincken.
- ▶ Oock waeren twee schippers die niet onder in 't schip enwilden gaen, om alsoo versmoordt te worden.
- ▶ Dies namen sy dese, en naghelden die dwers cruyswyse d' een over den anderen, met naghelen door handen en voeten, ende lieten se alsoo sincken."

Bowens in "Nauwkeurige beschrijving der Stad Oostende"

"...wand d'Hollanders waeren zoo zeer gestoord tegen d'oostendsche en duynkersche Kaepers, die dagelyks hunne Schepen en Goederen wegnamen, dat zy alle Manschap, die zy op de veroverde Schepen vonden, zonder genade over Boord wierpen..."

Vlaamse kust werd kapersnest

Oorlogen werden bron van inkomsten –
welstand!

“... niet te verwonderen zoude wezen, waert
dat de daken en de deuren van d’Huyze
dezer Steden met Goud en Zilver afgezet
waeren...”

Oostende

1667-68 in Oostende werden op 9 maanden
tijd 81 grote prijzen binnengebracht

Van 1690 tot 1710 : 800 prijzen

tot 1723

- *Bekende kapers worden kapiteins ter lange omvaart
- *koopvaardij naar Indië
- *1856 verdrag van Parijs: kaapvaart wordt officieel afgeschaft

Jan Jacobsen

Zoon van

Michiel Jacobsen:

- afstammeling van katholieke familie uit de Briel die om godsdienstige reden uitgeweken was naar Duinkerke
- geboren in 1563 in Duinkerke
- Admiraal Spaanse vloot
- 'el zorro del mare'
- begraven in Sevilla naast Columbus & Cortez

Oostende houdt de naam van zijn kapers in ere. (foto Seaprint)

Jan Jacobsen

- Geboren in Duinkerke
- Later gevestigd te Oostende.
- Zeekapitein op de Spaanse vloot
- Kaapvaart met schip Sint-Vincent
- De 'Jonge Zeevos'

Reproductie van een portret van Jan Jacobsen, uit het boek van Faulconnier.

Jan Jacobsen

2 oktober 1622

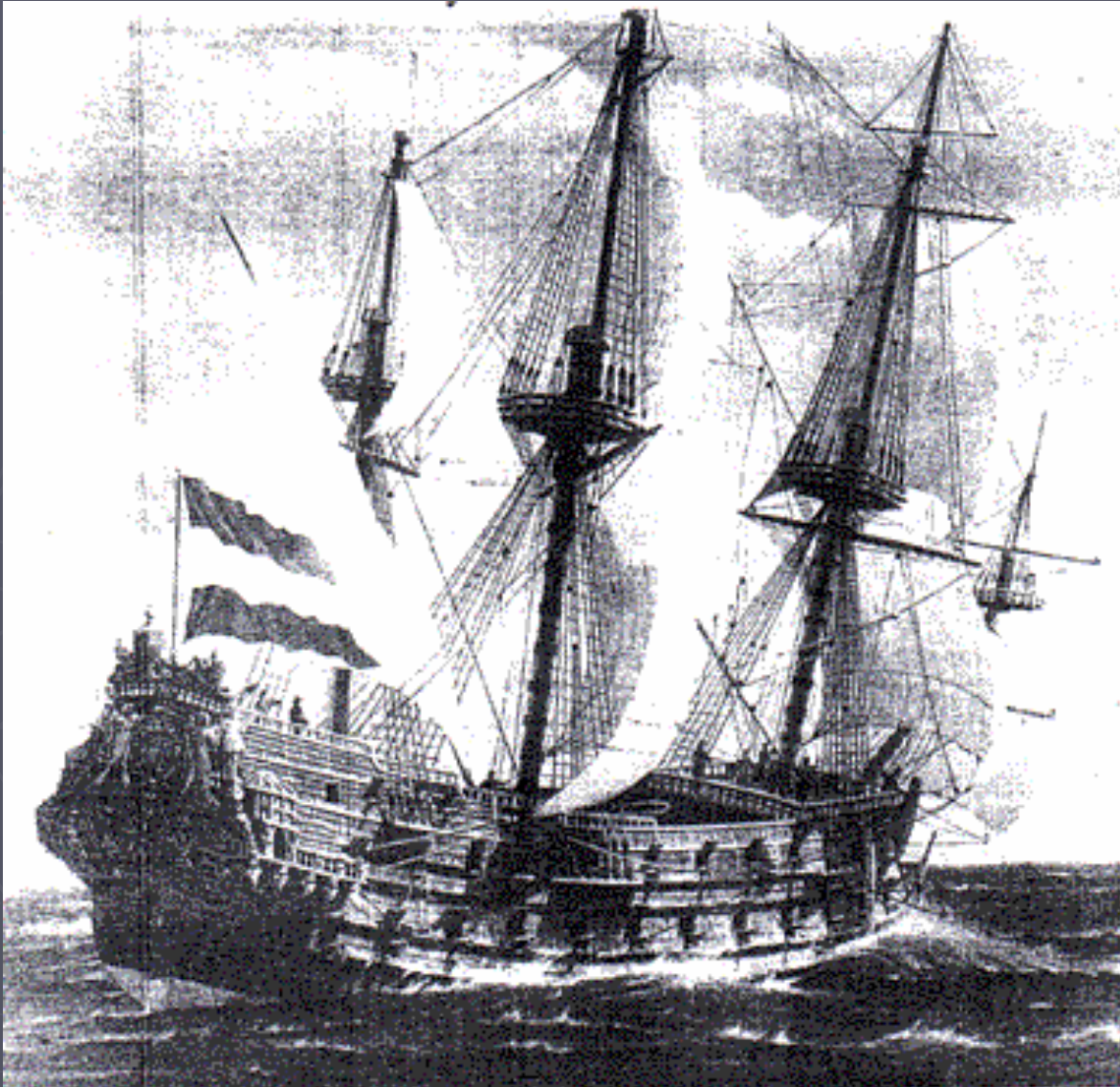
Haven van Oostende

3 eenheden van de Spaanse vloot ><

Hollandse blokkade van 9 oorlogsschepen olv Vice-Admiriaal
Kleuter

Getuigen: Cornil Jacobsen
Gaspard Bart

Admiraalschip "Aemilia"

Jan Jacobsen

‘Vrienden,
indien iemand onder u ontsnapt en nog ooit
in Duinkerke terugkomt,
dat hij dan zegge
hoe we ons verdedigd hebben
en ons bloed vergoten voor God en Koning.’

Zeegevecht

Ernest Slingeneyer (Gent 1820 – Brussel 1894) i.o. Leopold I in 1845

Jan Jacobsen

Agnes Jacobsen,
één van de zusters van
Jan Jacobsen,
huwde met Michiel
Bart,
de grootvader van Jean
Bart.

Jacob Besage

- * Einde twaalfjarig Bestand (1621)
- Spaanse Armada (Duinkerke)
Eskader van de graaf van Wakken (Oostende)
- * 1629 : 14 kapiteins waaronder Jacob Besage
en Henry Otsen

Jacob Besage

- Blokkade haven van Oostende door Admiraal Piet Heyn
- Zeegevecht op 17 juni 1629 :
7 schepen van Piet Heyn ><3 schepen van eskader van Wakken
- Jacob Besage op de "ANNA"

Piet Heyn

Wat gebeurde er nu in zee ?

De Oostendenaars gingen kloekmoedig het gevecht aan met de Hollandse overmacht en midden de slag bediende het schip van Besage zich zo goed van zijn geschut dat " *den Admiraal Heyn door eenen kanonbal doodgeschoten werd* ".

Piet Hein werd getroffen door een kogel van 8 pond in de schouder dicht bij het hart, zodanig, " *dat hij datelich is dootgebleven* " Ook een schrijver en een trompetter die naast hem stonden lieten het leven .

Tromp nam het bevel op de "Groene Draeck" over, maar liet de rest van de Nederlandse schepen in het ongewisse van de dood van de Admiraal. Hij kon 1 kaper overmeesteren. Een tweede Hollandse kapitein , nl Blom uit Rotterdam, sneuvelde ook

Besage werd op zijn beurt doodgeschoten op zijn dek,terwijl zijn onderkapitein " *standvastig aanhield*".

De Nederlandse viceadmiraal, Jasper Liefhebber (1591-1641), met zijn schip " het Zeekalf" veroverde een tweede kaper . De derde kaper (Michiel Rombouts ?), die op de vlucht geslagen was, werd door de Amsterdamse kapitein Jacob Volckertszn Vinck met zijn schip de " Sainte Marie de Secours" achterhaald en na 1 ½ uur strijd veroverd en naar Texel opgebracht.

Naar de Nederlandse kroniekschrijver, Alexander van der Capellen, werden twee schepen in deerlijke toestand gevankelijk door de Hollanders naar de Maas opgebracht.

De kapiteins Vinck en Tromp werden door de Staten Generaal onderscheiden. (vlgs historicus Ronald Prud'Homme van Rein)

Volgens Bowens echter liep het schip van Besage " *in eenen zeer slegten staet tot Oostende op* ".

Het lijk van Besage werd plechtig bijgezet in de parochiekerk (St Rochus ?) van Oostende.

Zijn grafschrift vermeldde :

Tot loffelijck gedaght der vroomen Capiteyn Jacques Besagez, die den Koninck, 't Edel Greyn, getrouwelijck heeft gedient zijnde onder het gebieden van d'Edelmogen Heer, die eere moet geschieden, Charles van Bourgonie, graaf van Wachen Reyn. Getoont zijn kloek gewelt ten heeft hen noeyt verdrotten, den geusen Admiraal heeft hij zelfs doodgeschoten. 'tWas hunnen Generaal Pieter Pieterz

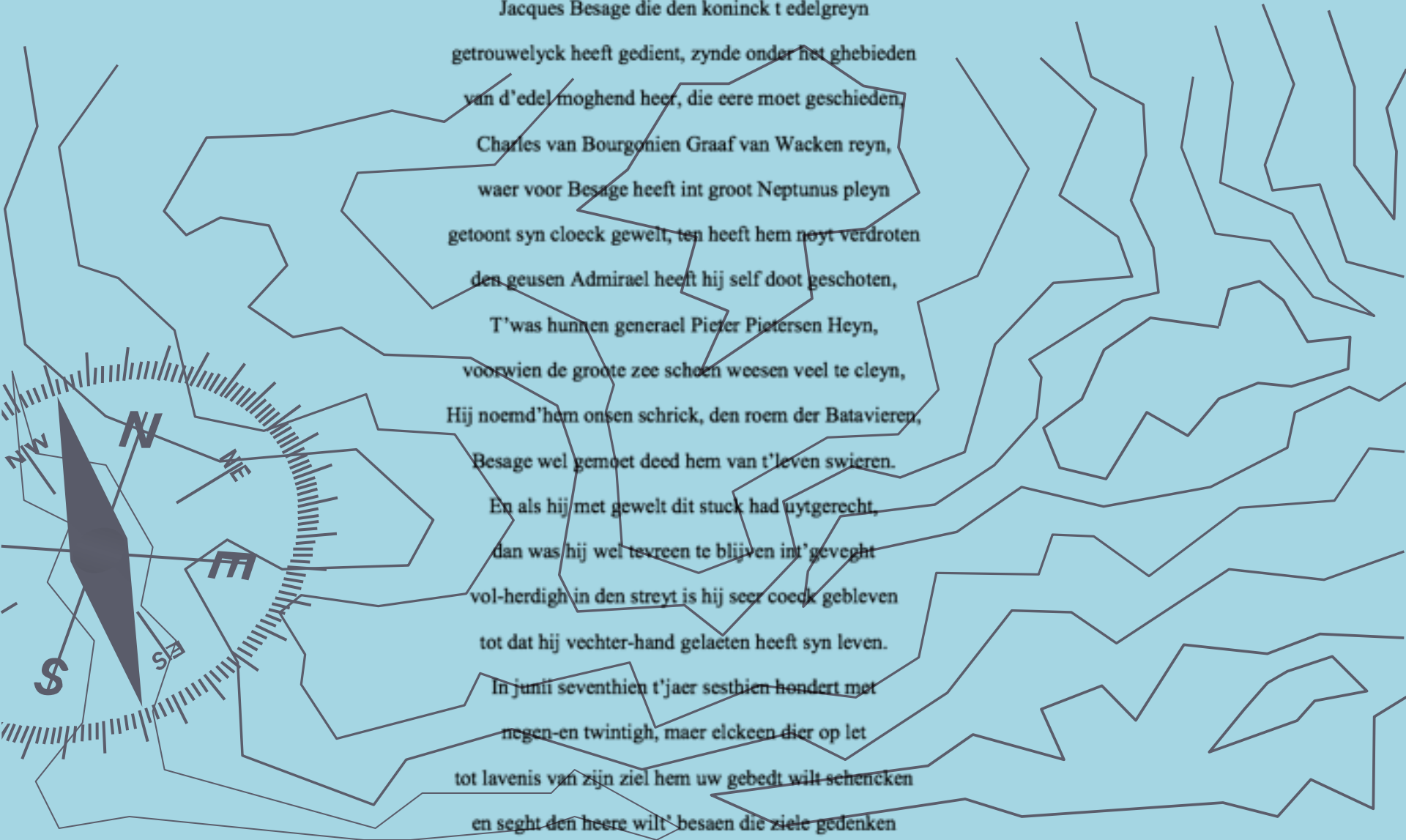
Besages collega , Henry Otsen, werd in hetzelfde gevecht een been afgeschoten en kon zijn vreselijke wonde niet overleven. Hij overleed op 8 juli en werd eveneens begraven in de oude kerk te Oostende.

(Begraven) in de kapel H. Rochus (*latijn*)

Op de blauwe steen nabij het altaar werd in gouden letters het volgende grafschrift gegraveerd
(*latijn vrije vertaling*)

Tekst in het Nederlands

Tot loffelyck gedaght der vromen Capiteyn
Jacques Besage die den koninck t edelgreyn
getrouwelyck heeft gedient, zynde onder het ghebieden
van d'edel moghend heer, die eere moet geschieden,
Charles van Bourgonien Graaf van Wacken reyn,
waer voor Besage heeft int groot Neptunus pleyn
getoont syn cloeck gewelt, ten heeft hem noyt verdrotten
den geusen Admirael heeft hij self doot geschoten,
T'was hunnen generael Pieter Pietersen Heyn,
voorwien de groote zee schoen weesen veel te cleyn,
Hij noemd'hem onsen schrick, den roem der Batavieren,
Besage wel gemoet deed hem van t'leven swieren.
En als hij met gewelt dit stuck had uytgerecht,
dan was hij wel tevreten te blijven int'gevecht
vol-herdigh in den streyt is hij seer coeck gebleven
tot dat hij vechter-hand gelaeten heeft syn leven.
In juni seventhien t'jaer sesthien hondert met
negen-en twintigh, maer elckeen dier op let
tot lavenis van zijn ziel hem uw gebedt wilt schencken
en seght den heere wilt' besaen die ziele gedencken

De grafsteen van Hendrick Otsen lag in een van de koren van de kerk.

Sepulture van

Capiteyn

Hendrick Otsen

filius Hendrick

Capit

Capiteyn van sijne Cath^o (*catholieke*) Majesteit ter zee

onder het Gebiet van den edelen here Carlos

van Bourgoignien, Graeve van Waecken, die

overleet den 8 july 1629 naer dat sijn been

afgeschoten was, ende van Margriete Jonckheere

filia Cornelis, sijne huysvrouwe obiit.....

.....Ende hadden t'saemen in huw

elijck twee kinderen Maria Anna die overleedt

16 augusti 1620 ende Charles hendricx Otsen

filius hendrick Otsen overleden.....

Jacob Besage

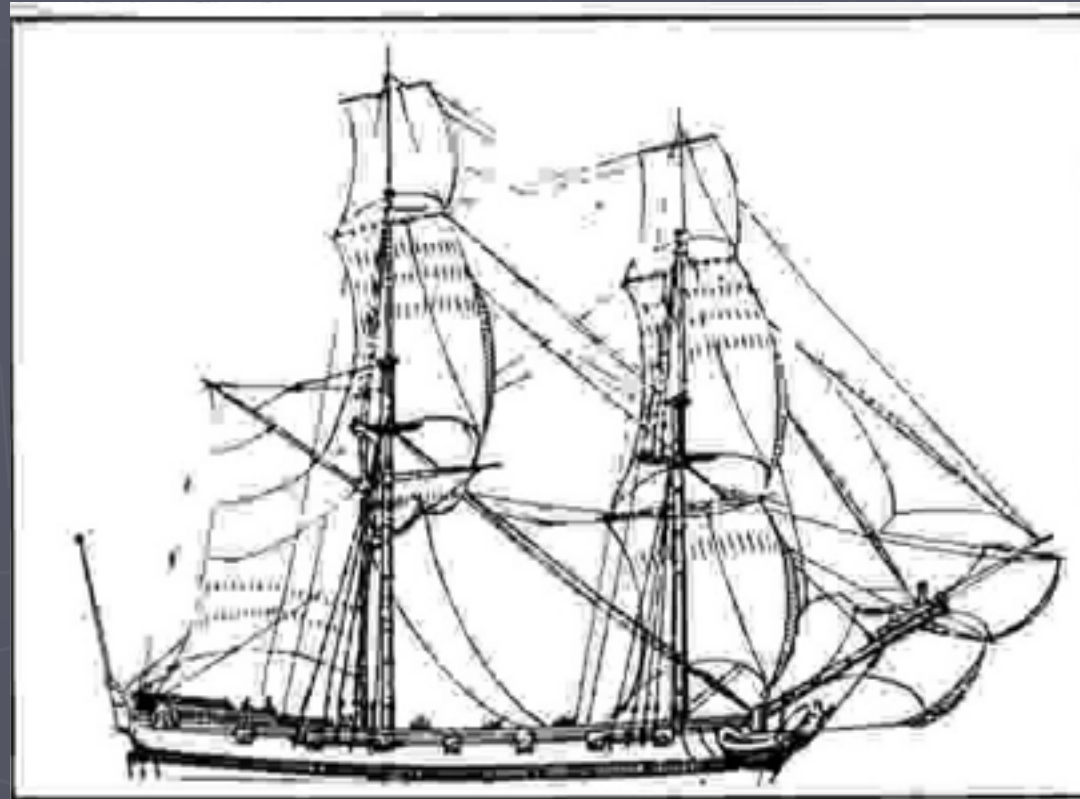
De Jonge over dood van Piet Heyn:

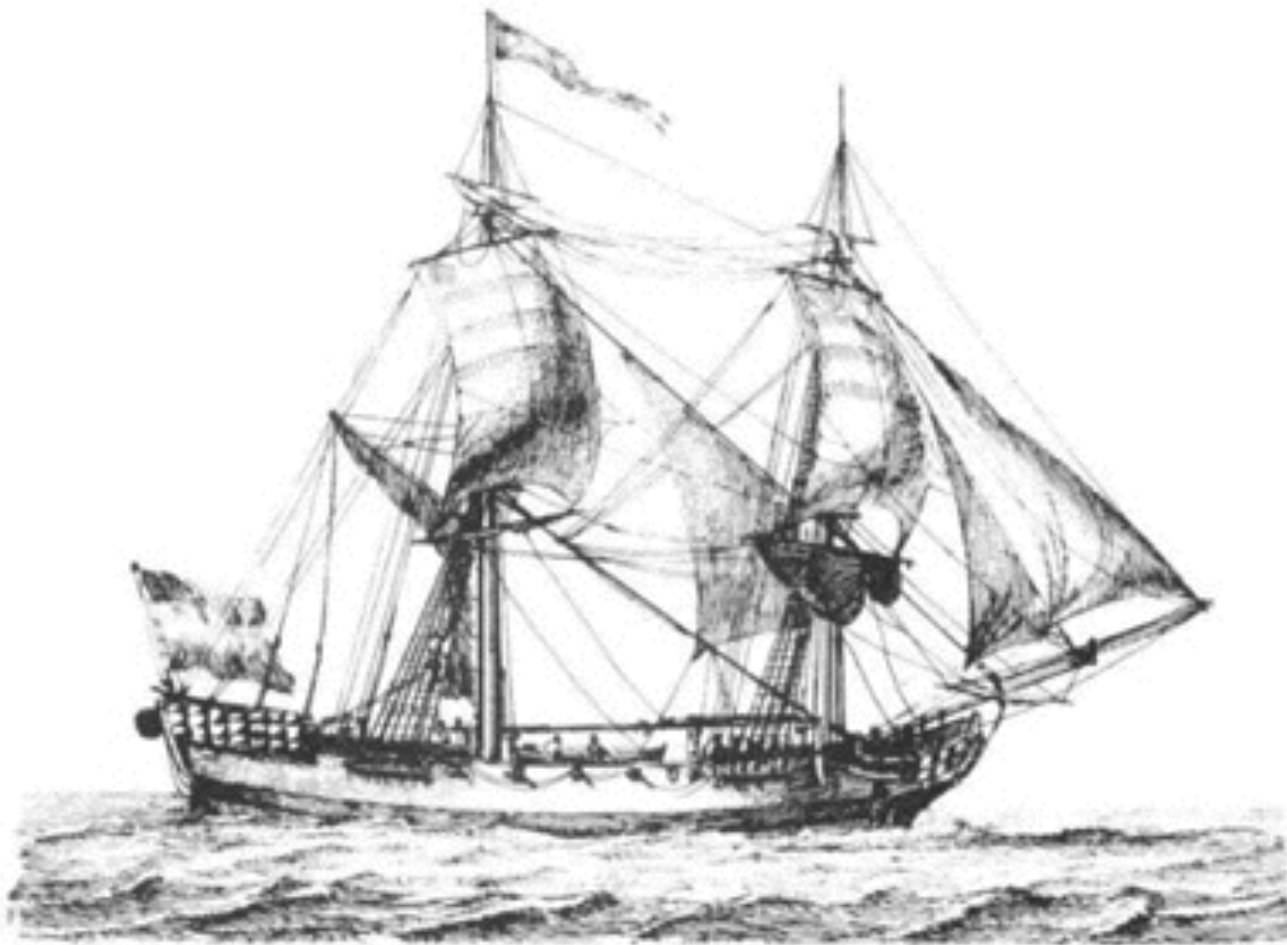
“Zijn dood was een groot verlies voor het Vaderland in het algemeen en voor het zeewezen in het bijzonder. Met hem toch miste het vaderland eenen kloeken held, die waarschijnlijk in deze ogenblikken meer dan iemand in staat zou zijn geweest, de rooverijen der Duikerkers te beteugelen en den vijand gevoelige slagen toe te brengen”

Filips Van Maestrict

Geboren Oostende 1664

Voert de 'Simme' –
een snauw

C

Snaauwschip Zeylende voor de wind

3

"Snaauwschip Zeylende voor de wind".

Filips Van Maestricht

- Kaping 2 schepen geladen met kolen, met Oostendse kaperskapitein Lucas Felliers
- Ontmoeting met kaperskapitein Diericxen van 'De Revenge': 'hebben malcandren vereert met elck een schoote te schieten'
- * 1689 gevecht met Duinkerckse fregat 'La Brave': 'un des Ostendais qui pendant la guerre firent le plus de mal aux Dunkerquois'

Filips van Maestricht

- Gevecht in Stalhille; met Franse leger.
-
- Medaille van Karel II :
Carolus II D.G. Hispaniorum & Indiarum Rex,
Flandriar Comes
" altyd overwinnaar en noyt overwonnen ".

Filips Van Maestricht

- * 1690 met Frans De Smit in 'compagnie' gevaren :
samen jagen en opbrengst delen:
'het heene sij nemen, gelijcke jacht, gelijcke part'
- Met kapiteins Willem Bestenbustel en Nicolaas Vercruysse
- * 1692 : Engels koopvaardijschip – aangevallen door
7 Franse oorlogschepen – werd dit zijn dood ?

Filips Van Maestricht

- Beaucourt de Noortvelde: gedood bij de enterling van zijn schip (11/11/1690)
- Werd overboord geworpen: "alle wetten van Oorlog en Menschlievigheyd overtredende"
- * Overgebracht naar Duinkerke en gestorven in 1692 (?) (vgl Jean Bart: proces te lang aangesleept!)

Filips Van Maestricht

- * “dat hij met regt mocht vergeleken worden met de vermaerden Bart van Duikerke, dat sijnen naam onsterfelijkheyd verdiend. Hij was den meesten schrik der Vijanden op Zee.’
- * afstammelingen: redersfamilie Bauwens , dokter Bouckaert en scheepsbouwers Devestele uit Oostende

François CARPENTIER

- ▶ We schrijven het jaar 1689 , jaar waarvan we het eerste boordjournaal van de 34 jaar oude François Carpentier , geboren in Oudenburg, dateert.
- ▶ Hij vaart ter kaapvaart , meestal op kleinere schepen en dit tot zeker 1693 .

- ▶ In de kerk van Lombardsijde vinden we een
- ▶ ex-voto , onder de vorm van een afgerond zilveren hart ,in memorie van
- ▶ : “ Captein Fransos Carpentier en sin
- ▶ huisvrouw Sussanne Carpentier , sin twee sons Pieter Carpentier Fransos Carpentier”
- ▶ De ex-voto is versierd met een erin gegraveerd oorlogsschip en is gedateerd “ anno domino 1696 ”
- ▶ Mogelijks is hij in dat jaar overleden ?

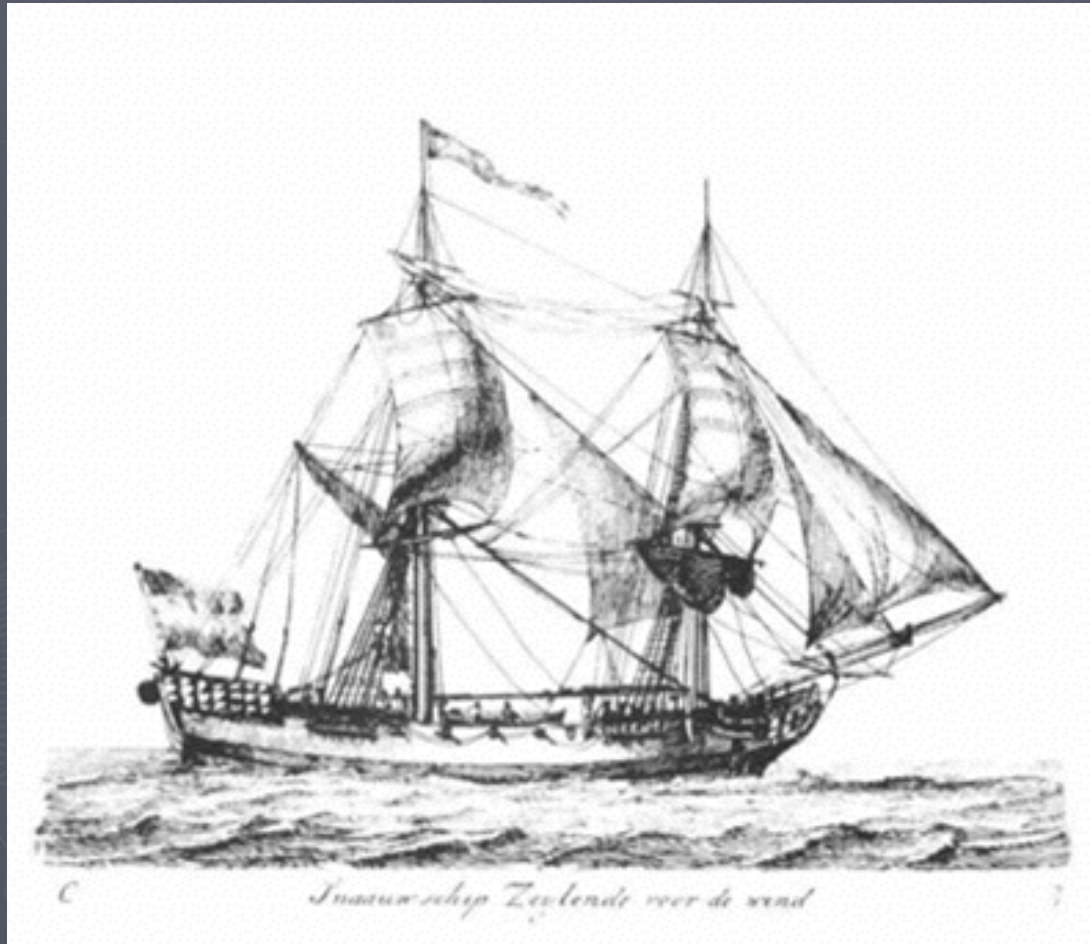
- ▶ Muiterij ?
- ▶ 17 augustus 1690 brengen ze een Zweed op naar rede van Oostende. De reders komen aan boord en zullen het onderzoeken.
- ▶ Bemanning heeft stal geroken en weigeren verder te "cruyssen en eisen de haven te mogen binnenvaren. Dag nadien opnieuw weigering . Reder Hamilton komt aan boord met bevelschrift van de Admiraliteit . " soo hebben sij alle gelijck geroepen : " wij vaeghen ons gadt daeraen "

- ▶ Discussie in de latere verhoren :-)
- ▶ Wat werd er juist geroepen ?
- ▶ ofwel : “ dat de heeren met hunne ordonnantie hun gaet vaegen ”
- ▶ of
- ▶ “ dat zij “ hun gat vaeghden met d’ordonnantie van de heeren van tsiege ”
- ▶ of nog dat zij riepen :
- ▶ “cloppende op sijn achterste dat is voor u
“

Cornelis Rees

- 1674 'commende van Zeelandt naer d'haven deser stede omme te vaeren met commissie van dese landen '
- * Opperreder Jan Tenhooft als ' borghe ' voor een kaper en zijn opbrengst
- * Bevel over 12 stukken geschut, de 'Ste Marie'

Snauw of Barquelongue

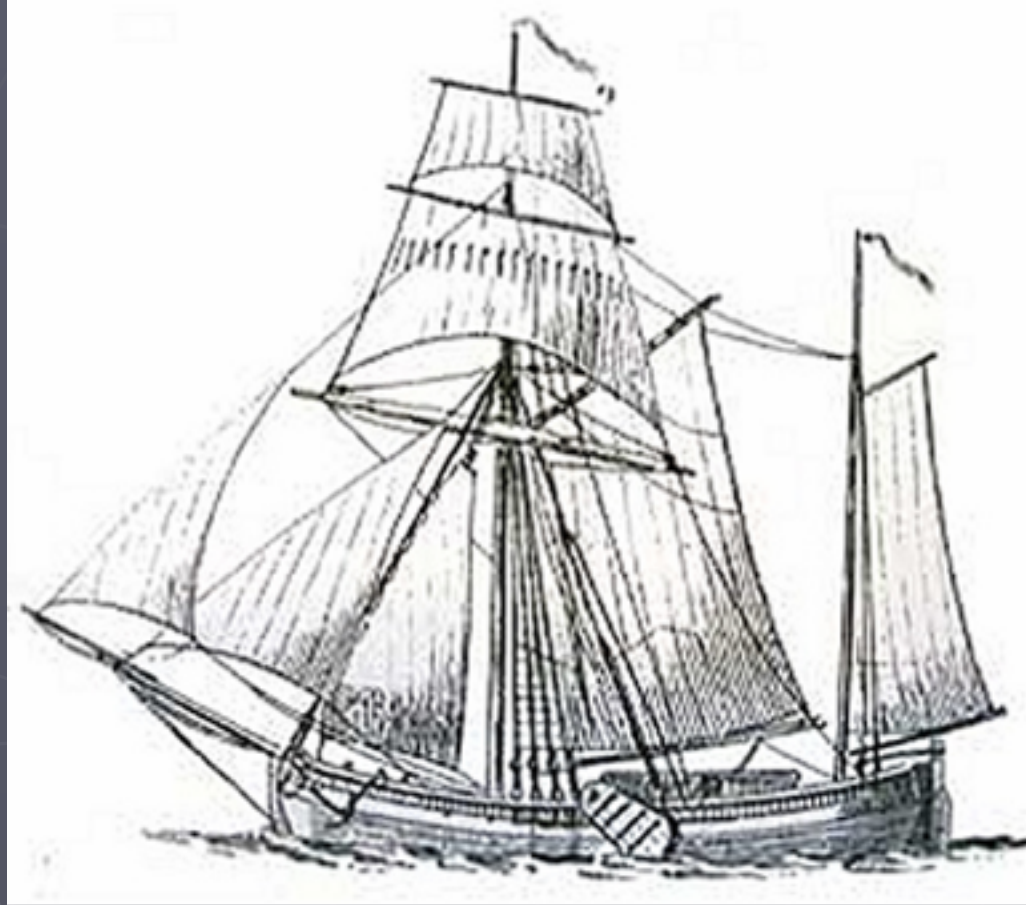

Cornelis Rees

- 19 juli 1674 brengt Cornelis Rees een oorlogschip van Duinkerke op, een 'galiote' van 24 last, de 'Coninck David' met Jan Bart als kapitein
- * 'le capre Cornelis Rees at pris en mer un navire de guerre nommé le Roij David, dont estoit Jean Bart de Dunquerque' (1/9/1674)

Cornelis Rees

Galiote zoals le Roy David
van Jan Bart

Jan Bart

- ▶ 1650 : 21 oktober , Jan Bart , Vlaming, behorende tot een visserijfamilie , geboren te Duinkerke . Jan Bart krijgt zijn opleiding van en vaart onder de Hollandse Admiraal de Ruyter. Jan is een Flamingant, spreekt zeer weinig Frans. Zijn bevelen moeten voor de Fransen vertaald worden.
- ▶ 1672 : Lodewijk XIV , ondertussen eigenaar van Duinkerke (1662) verklaart Holland de oorlog. Jan Bart en zijn vriend Karel de Keyser komen terug naar Duinkerke.

Le Capitaine Jean Baert de Dunquerque
La terreur des flottes ennemies sur L'Océan
Paris, Chez, Berry, Rouart, rue St. Jacques, au Coy, aux pail-

Jan Bart

Jan Bart

Grafsteen

Eglise St. Eloi Dunkerque

Jean Bart & Oostende

Op **22 mei 1689** worden Forbin op de "Railleuse" en Jan Bart aan boord van het fregat , les " Jeux" , verplicht zich na een zeegevecht thv Wight over te geven aan de Engelsen.

De " Non Such " olv de meestergast/ Robert Sinnock , (die nadien fregatkapitein benoemd werd, een uniek feit in de Engelse annalen * alle officieren waren buitengevecht gesteld *), brengt hen (met 20 andere opvarenden gevangelijk naar Plymouth .

Daar worden Jan Bart , Forbin en M.de Vaux- Minars, luitenant van de Railleuse ,ondergebracht in een bewaakte taverne . Ze mogen de stad niet in maar wel bezoek ontvangen en krijgen 2 scheepsjongens als hulp die vrij rond in de stad mogen om een en ander te kopen voor de 3 gevangenen en mag de scheepsdokter hen regelmatig bezoeken.

Jan Bart krijgt daar na enkele dagen bezoek van een ver familielid (kozijn ?) ,scheepseigenaar uit Oostende die toevallig in Plymouth verblijft , " entre en relâche" . Gezien Oostende in Spaanse handen is ,verwekt de Oostendenaar geen wantrouwen. Hij bezorgt hen een vijl waarmee ze de tralies van voor hun vensters kunnen doorvijlen . 11 dagen na hun gevangenneming hebben de scheepsjongens een sloep gevonden (eigenlijk buitgemaakt op een dronken slapende eigenaar) .

Op 12 juni, nadat de Oostendenaar samen met de scheepsdokter gezorgd heeft voor voldoende levensmiddelen en een basisnavigatie zoals kaart, kompas en scheepspasser, verwittigen ze de gevangenen die via de ramen kunnen ontsnappen.

Vaux-Minars die te zwaar gebouwd is en ook last heeft van een verlamde arm kan niet mee. Hij blijft in de kamer een zgn. conversatie tussen 3 man onderhouden om de wachten te misleiden.

Jan Bart en de scheepsjongens (er zijn 2 roeispanten van ongelijke lengte aan boord en Jan neemt de grootste voor zijn rekening, Forbin staat aan het roer) slagen er in om al roeiend Frankrijk te bereiken na 2,5 dagen! Als de Engelse kustwacht hen toeroept, antwoordt Bart: "Fishermen"

Na 24 mijl en beschermd door mist en goed weer, ontschepen ze in de nabijheid van Saint-Malo, in het plaatsje Harqui. 52 uur heeft Jan Bart geroeid!

Terwijl Forbin naar het hof in Parijs vertrekt wordt Jan Bart feestelijk onthaald in Duinkerke op 16 juni 1689 (naar Faulconnier)

° Op **25-27 Maart 1676** is Jan Bart voor Oostende in gevecht met Passchier De Moor (fregat " De Justitie" – 24 stukken) , zijn zoon Mathieu de Moor (" San Francisco 14 stukken) en de Zeeuw Simon Loncke met de " Tholen" of de " Cranenburg" . Simon Loncke wordt door Jan Bart zelf gedood.

" Deze Oostendse kaper , Pasquier De Moor , werd door de beroemde Hollandse Admiraal , Michiel De Ruyter, als medewerker geëngageerd en nam deel aan verschillende grote zeeslagen door de Bataafse Admiraal tegen de verenigde Franse en Engelse vloeten geleverd.

Pasquier De Moor leverde op 26 maart 1676 , op de rede van Oostende, slag met de onversaagde Jean Bart uit Duinkerke; Dit gevecht duurde 3 uur en genoodzaakte Jean Bart zich terug te trekken in volle zee, zonder er in geslaagd te zijn Pasquier De Moor en dezes zoon , Mattheus, te overwinnen. Toen de twee schepen, nl de " Rechtvaardigheid " en de " San Francisco " , waarover vader en zoon het bevel voerden, de haven van Oostende, na het gevecht , binnenliepen, stelde men vast dat twee-derden van hun bemanningen vermist waren en er 5 voet water in de ruimen stond. Dit homerisch gevecht kon door de Oostendse bevolking van op zeedijk gevolgd worden; wanneer de twee De Moor's voet aan wal zetten, werden zij op de schouders van de vissers in triomf naar het stadhuis gedragen"

° **8 september 1676 :**

Kaper Joos Ferron (Debrock pag 36) Patent 23 mei/24 juli 1674 , vaart in **1676** met Snauw : " De Heylighe Drijvuldicheit " -20 last ,2 stukken geschut- en verovert op **Jan Bart** een Fluit geladen met Noors hout " Den Willem " varende van Londen . Opgebracht te Oostende op **8 september 1676**

° op **15 februari 1677 herovert** Bartel Baut de Jonge een Hollandse dogger (beladen met kabeljauw) " de Swalm " , op **Jan Bart**.

Bartel voer na 15 september 1676 het fregat " San Fernando " met patent en vermoedelijk als eigenaar

° **1697 :** Jan Bart krijgt de opdracht om de Prins de Conti naar Polen te begeleiden via de Baltische zee. Na een passage voor Kronborg (Denemarken) maken ze hun opwachting in Danzig , waar de ambassadeur van de Koning in Polen , l'abbé de Polignac , hen opwacht . Het bezoek is geen succes en ze besluiten naar Frankrijk terug te keren op 9 november . Gezien het slechte weer wil Jan Bart de reis voor de Prins de Conti inkorten en ontscheept hem op **9 november 1697 in Oostende** vanwaar deze met de koets via Duinkerken naar Rijsel doorreist . Ondertussen was de vrede van Rijswijck getekend en de negenjarige oorlog beëindigd.

Dit lied zou ergens van rond eind 1800 zijn.

OOSTENDS KAPERSLIED

Cour - - - ra - - ge à l'a - bor -
da - ge Schep kloe - ke moed en
't zal der bij wel gaan met peer - de -
bo - - - - - nen om te ver - - - scho - - - - -
nen en sui - ker - - - loen om de
men - sen dood te doen

Passchier, Matthieu en Philippe De Moor
Willem en Paulus Bestenbustel
Thomas Gournay
Michiel Mansvelt
Erasmus de Brouwer
Pieter de Ry
Jacob Collaert

Meer weten ?

- ▶ Auteurs :
- ▶ Walter Debrock
- ▶ Thomas Beauprez
- ▶ Arne Van Eessen
- ▶ R. Magosse
- ▶ Henri Malo
- ▶ A.P.Van Vliet
- ▶ De Beaucourt de Noortvelde
- ▶ Willy Versluys (notities)

Oostendse Kapers : beroemd en berucht !

Bedankt voor uw aandacht .
Vriendelijke groet van Willy Versluys